

همه Wh ها در ب

محمد صالح شکوهی بیدهندی، پژوهشگر دکتری شهرسازی دانشگاه تهران.
saleh.shokouhi@gmail.com

تصویر ۱

Pic 1

تصویر ۲

Pic 3

Pics 2&3: "Mewar" ritual festival of matrimony of Shiva with Paravati which held on the Bank of river in Odaipour, India. Photos by: Ehsan Dizani, 2012.

تصاویر ۲ و ۳: میوآ، جشن آیینی عروسی خدای شیوا با همسرش پاراواتی در ساحل شهر ادیپور. عکس: احسان دیزانی، ۱۳۹۱.

Pic1. "Hava Mahal" is a feminine pavilion in Jaipour, India. Photo by: Ehsan Dizani, 2012.

تصویر ۱: هوا محل عمارت زنانهای در شهر جیپور. عکس: احسان دیزانی، ۱۳۹۱.

پیشگفتار

سفر به هندوستان، کشور رنگ‌ها، داستان‌های اساطیری و طوطیان شکرشکن یک روایست.

سرزمین هزار دین و آیین، خدایان زمینی در کنار ادیان آسمانی...

سرزمین تضادها... فقر و غنا، کویر و جنگل، خداپرست و بت پرست، سرزمین شهرهای پرجمعیت، مملو از آلودگی، ازدحام، مردمانی قانع، فارغ از تعلقات دنیوی با آیین‌های بسیار.

تجربهای تکرار ناشدنی از صحنه‌های منحصر به فرد که در پی لحظه لحظه نزدیک‌تر شدن به منظر مردمی این سرزمین، رضایت در عمق چشمان همسفران دیده می‌شد.

سرزمینی که در عین غریبگی و تضاد با عادات ما، به دلیل پیوستگی‌های فرهنگی و تاریخی، آشنا بود. آنجا که شعری پارسی‌ترین‌کننده بنایی تاریخی بود، واژه‌های بسیاری از زبان پارسی که در زبان هندی رایج بود و نام شهرها و خیابان‌ها.

برگزاری ۵ سفر خارجی برای کمیته سفرهای پژوهشی منظر تجربه‌ای عمیق‌تر فراهم کرد تا سفر به هندوستان را به دقت برنامه‌ریزی و اجرا کند. شناخت تمدن شبه قاره هند به واسطه برخورداری از تمدن کهن چند هزار ساله رود سند و تعاملات بسیار با سرزمین ایران از مهم‌ترین دلایل سفر به هند بود. بازدید از شهرهای دهلی، آگرا، جیپور، شاندیگار، اجمیر، ادیپور، پوشکار، احمدآباد، بمبئی، اورنگ‌آباد، بنارس و لاکنو در طول ۲۳ روز با هواپیما، اتوبوس و قطار، تجربه جدیدی از مشق زندگی جمعی و دیدارهای پژوهشی از فرهنگ و تمدن دیگران را پیش روی همسفران قرار داد. دستاورد این سفر علاوه بر پیوندهای جدید عاطفی، دوستی‌های هدفمند، تجربه زندگی گروهی و فعالیت جمعی، چهار طرح پژوهشی مرکب از ۴۰ مقاله علمی و یک روزنامه سفر است که حاصل برداشتهای مختصر همسفران از سفر را در سایت www.nazaronline.ir منتشر کرد.

سپیده پروانه غضنفری
مسئول سفر هندوستان

مقدمه

گزارش حاضر، چرایی و چگونگی سفر پژوهشی به کشور هندوستان را مورد بررسی قرار می‌دهد و مروری بر فرایندهای برگزاری و دستاوردهای این سفر دارد. مطالعه این گزارش، به همه علاقمندان به کارآمدتر کردن شیوه‌های آموزشی دانشگاهی از طریق کاربست «آموزش مبتنی بر کشف» پیشنهاد می‌شود.

Where

تصمیم‌گیری برای انتخاب مسیر در سفر به هند، کشوری با بیش از یک میلیارد جمعیت که خود در حد و اندازه یک قاره است، دشوار بود. با این حال، کمیته سفر، مسیری شامل ۱۳ شهر مهم را انتخاب کرد که شامل شهرهای دهلی، شاندیگار، لاکنو، آگرا، جیپور، اجمیر، پوشکار، ادیپور، گاندینگر، احمدآباد، اورنگ‌آباد، بمبئی و بنارس می‌شد.

دهلی (که پایتخت هندوستان، دهلی نو، نیز در این شهر واقع شده است) نخستین شهری بود که گروه به آن وارد شد. بازدید از مسجد جامع دهلی، در فاصله کمی از معابد هندوان، سیک‌ها و جینیست‌ها توجه گروه را به همزیستی ادیان در این شهر و کشور جلب کرد.

دومین شهر، شاندیگار، شهری مدرنیستی بود که به دستور «نهر و» توسط «لوکوبوزیه» طراحی شده بود. شبکه شطرنجی، منطقه‌بندی ویژه این شهر، و نیز الگوی معماری مدرنیستی که به‌ویژه در ساختمان دادگاه عالی شهر مشهود بود از مهم‌ترین ویژگی‌های شاندیگار به حساب می‌آمد. شهر سوم، لاکنو، از مراکز اجتماعات تاریخی شیعیان در هند بود. لاکنو همچنین

When

سفر پژوهشی هندوستان، ششمین سفر از مجموعه سفرهای انجمن سفرهای پژوهشی نظر است که به طور سالانه برگزار می‌شود. این سفر بیست و پنج روزه، از ۲۳ اسفندماه ۱۳۹۰ تا ۱۸ فروردین ۱۳۹۱ به طول انجامید. همزمانی این سفر با ایام ویژه‌های نظیر تحویل سال نو در ایران و نیز جشن‌های میوآ و جشن رنگ در هندوستان از ویژگی‌های اثرگذار بر زمان این سفر بود.

گرچه طول این سفر ۲۵ روز بود، اما تهیه مقدمات برگزاری آن از ماه‌ها پیش از آن آغاز شده بود و ارایه دستاوردهای پژوهشی آن نیز تا دو ماه پس از این سفر ادامه داشت.

Who

گروه شرکت‌کننده در این سفر، همگی در زمره جوانان نخبه و روشنفکر به حساب می‌آیند. این مجموعه عمدتاً شامل دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های معماری، شهرسازی و پژوهش هنر می‌شد که تحت راهنمایی آقای دکتر

تصویر ۲
Pic 2

سارہ سفر ہند

تصاویر ۴ و ۵: غارهای آجاتنا و الورا در نزدیکی اورنگ‌آباد از اماکن مقدس و عبادی برای هندوان است.
عکس ۴: احسان دیزانی، ۱۳۹۱.
عکس ۵: شهرزاد خادمی، ۱۳۹۱.

Pics4&5: "Ajanta" and "Elora" caves near Aurangabad are ritual places for Hindus.

Pic4: Ajanta caves, photo by: Ehsan Dizani, 2012.

Pic5: Elora caves, Photo by: Shahrzad Khademi, 2012.

در سراسر شهر مردم با گرداندن عروسک‌ها و همراه با رقص و آواز از مرکز شهر به سوی ساحل می‌آمدند و هنگام غروب خورشید عروسک‌ها را لب آب می‌چینند.

گاندی نگر شهر مدرنیستی دیگری بود که توسط شاگردان لوکوربوزیه ساخته شده بود. شهری که صرف‌نظر از خیابان‌ها و میدان‌های منظم و طراحی شده‌اش، بیشتر به جنگلی خالی از سکنه شباهت داشت.

احمدآباد، از شهرهای بزرگ و صنعتی هند است که گاندی، رهبر جنبش استقلال هند، مبارزات خود را از این شهر آغاز کرد. امروزه نیز مصلحان اجتماعی در این شهر در تلاش برای ارتقای سطح زندگی هندیان هستند که به‌عنوان نمونه از عملکرد سازمان مردم‌نهادی به نام MHT در اسکان

آثاری از معماری دوره استعمار هند را نیز در خود داشت. شهر دیگر، آگرا، از شهرهایی بود که با وجود بنای تاج محل هر ساله تعداد زیادی از گردشگران را به خود جلب می‌کند. تحویل سال نو در مهتاب باغ و در نزدیکی بنای تاج محل از لحظات خاطره‌انگیز سفر به حساب می‌آید.

جیپور، شهری شطرنجی است که بنابه نظر «جیمز موریس»، الگوی خود را از کهن‌الگوی ماندالا می‌گیرد. در مرکز این شهر محله‌ای صورتی رنگ (پینک سیتی) واقع شده که در زمان‌های خاصی به‌صورت آیینی رنگ‌آمیزی مجدد می‌شود. علاوه بر این، بنای هومحل از بناهای مهم این شهر بود که گروه از آن بازدید کرد (تصویر ۱).

اجمیر شریف شهر دیگری بود که مسلمانان و به‌ویژه

تصویر ۵

Pic 5

تصویر ۷: مراسم آیینی غسل هر روز هنگام طلوع و غروب آفتاب در کنار رودخانه گنگ انجام می‌شود. بنارس. عکس: شهرزاد خادمی، ۱۳۹۱.

Pic7: Ritual ceremony of bathe take place beside Ganga river every day during sunrise and sunset. Varanasi, India. Photo by: Shahrzad Khademi, 2012.

مجدد و توانمندسازی زنان هندی بازدید شد. اورنگ آباد شهری بود که اولین معابد بودائیان در آن احداث شده بود. غار معبدهای آجاتنا و الورا در خارج از شهر با معماری بزرگ مقیاس و پرکار جلوه‌هایی از هنر بودایی، جینی و شیوایی را به نمایش گذاشته بودند (تصاویر ۴ و ۵).

بمبئی، شهر بزرگ و ساحلی، از مراکز اصلی استقرار استعمارگران انگلیسی بوده است. چهره نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی تا به امروز نیز در این شهر بسیار واضح و آشکار به چشم می‌خورد (تصویر ۶).

آخرین و خارق‌العاده‌ترین شهر در این میان، بی‌گمان بنارس، مرکز مذهبی هندوان جهان بود. بازدید از رودخانه

صوفیان زیادی در آن ساکن بودند. بناهای زیارتی ایشان نظیر غریب نواز و بابا فرید، عموماً مقبره ایرانیانی بود که اولین بار این مردم را با دین اسلام آشنا کرده بودند و امروزه مراسم مختلفی از جمله قوالی در آن انجام می‌شد.

پوشکار، شهر کوچکی در نزدیکی اجمیر، از معدود معابد هندویی مربوط به برهما را در سراسر هند دربرداشت. علاوه بر این، دریاچه پوشکار، محل برگزاری مراسم غسل هندوان بود و از این جهت مقدس به حساب می‌آید.

اقامت در ادیپور، با جشنواره میوار (Mewar) همراه بود که مراسم آیینی عروسی شیوا (از خدایان هندوان) با یکی از همسرانش پارواتی است (تصاویر ۲ و ۳). جشنواره‌ای که تقریباً

All "WH"s about journey to India

تصویر ۶: رختشوی خانه شهر بمبئی از جمله آثار باقیمانده دوران استعمار. عکس: شهرزاد خادمی، ۱۳۹۱.

Pic6: Traditional laundry in Mumbai remained from colonialism period. Mumbai, India. Photo by: Shahrzad Khademi, 2012.

Mohammad Saleh Shokouhi Bidhendi, Ph.D candidate in Urbanism.
saleh.shokouhi@gmail.com

Seyede Parvaneh Ghazanfari, M.A in Landscape Architecture.
snowstorm1360@yahoo.com

A journey to the country of colors, legends and mythical parrots

To India, the country of thousand religions, temporal Gods and holy faiths

The land of contrast.... poverty and wealth, dessert and forest, deist and idolatry, the land of crowded cities, abundant in pollution and population with convinced people who are free from worldly demands having numerous moral beliefs.

This journey generated a unique experience of a sequence of phenomenal scenes which brought a major sense of satisfactory to the eyes of the travelers as they approached the people landscape.

Despite offering a sense of novelty and contrast, this land was familiar to us culturally and traditionally where a Persian poem embellished a historic building and when we heard common words of Indian and Persian language.

Having held five foreign trips by landscape research trip committee provided an experience of accurate planning for the recent trip to India. Getting acquainted with the civilization of Indian subcontinent which has been developed through thousand years of relations with Indus civilization and high level of interaction with Iranian culture were among the main goals of this trip. Visiting Delhi, Agra, Jaipour, Chandigarh, Ajmer, Udaipur, Pushkar, Ahmadabad, Mumbai, Aurangabad, Varanasi and Lucknow over 23 days by airplane, bus and train offered new experiences of social living and research meetings of other's culture for the travelers.

The achievements of this trip can be categorized in creation of new emotional bonds, meaningful friendship, new experiences of group life style and group activity as well as obtaining 4 research plans including 40 scientific articles and a trip paper which was resulted from brief interpretations of traveling companions and published in www.manzaronline.ir as well.

در طول سفر با جمع‌آوری اطلاعات و مشاهدات میدانی، برای پاسخگویی به پرسش‌های خود تلاش کردند. این ۴۰ مقاله می‌تواند شناخت جامعه تخصصی معماری، شهرسازی و هنری ایران را نسبت به کشور هندوستان به حد محسوسی عمق بخشد. در طول سفر، چکیده ۵۰۰ کلمه‌ای این مقالات، با راهنمایی دکتر منصوری و دبیرهای گروه‌های پژوهشی چهارگانه تنظیم و متن کامل مقالات نیز پس از حدود دو ماه از پایان سفر تحویل داده شد.

علاوه بر این، هریک از همراهان در طول سفر، سه یادداشت کوتاه در ارتباط با دریافت‌هایش از محیط تنظیم کرد که به صورت تدریجی در روزنامه اینترنتی سفر منتشر شد. همچنین دو مسابقه عکاسی در طول سفر برگزار شد که ماحصل آن، علاوه بر شکل‌گیری مجموعه‌ای از عکس‌های هنری و با کیفیت از زندگی هندیان، آموزش اصول عکاسی به همسفران بود. از حیث فرهنگی نیز، برگزاری چندین جلسه بحث آزاد با پنج موضوع دین، نظم، ازدواج، مهاجرت و تفاهم از دستاوردهای سفر به هندوستان به شمار می‌آید.

Why

مهم‌ترین سؤال در این میان، چرایی برگزاری این سفر است. برای سفر هندوستان، همچون سفرهای پیشین انجمن سفرهای پژوهشی نظر، دو هدف عمده متصور است. هدف دوم، انجام پژوهش و مطالعه و کشف واقعیت‌های زندگی در جوامع دیگر و به‌ویژه مقایسه آن با زندگی در ایران است که از این جهت سفر هند، چنانکه اشاره شد، دستاوردهای بسیاری داشته است. اما هدف اول، تجربه زندگی جمعی و گروهی است که روحیاتی نظیر نظم، فداکاری، مسئولیت‌پذیری و کار گروهی را در دانشجویان نهادینه می‌کند. شبکه بزرگی از متخصصان که در نتیجه چنین سفرهایی شکل می‌گیرد از این پس می‌تواند فعالیت‌های زیادی را مدیریت کند و با تجاری که امکان کسب آنها در پشت میزهای دانشگاهی وجود نداشت، در حوزه‌های تخصصی خود اظهار نظر عمیق‌تری داشته باشد. تجربه زندگی جمعی که در طول سفر کسب می‌شود، تجربه‌ای است که نه تنها برای هر متخصص، بلکه برای هر انسان لازم است.

جمع‌بندی

پایان سفر، هرچند پایان مراسمی آیینی است که هر روز با خواندن آیت‌الکرسی در اتوبوس، بازدید بافت، باغ و ابنیه، صرف سرپایی ناهار، پخت پلو، نوشتن مقاله و یادداشت، شمارش اعضا و استرس سوت و جریمه تکرار می‌شد، اما در حقیقت آغازی است برای زندگی عقلانی گروهی که اینک با تجربه بیشتر و درک عمیق‌تر از موضوعات می‌تواند اهداف بلندی را نشانه گیرد ■

گنگ که در هر طلوع و غروب خورشید محل مراسم آیینی، غسل و سوزاندن مردگان است، تجربه‌ای بود که مجدداً همه گروه را به اندیشیدن درباره موضوع دین و امی داشت (تصویر ۷). سفر به این ۱۳ شهر، نه از جهت شناخت «هند»، بلکه از حیث شناخت «خود» بسیار ویژه بود.

How

سفر به هند، با بهره‌گیری از تجارب پنج سفر پیشین انجمن سفرهای پژوهشی نظر، سازماندهی ویژه و جالبی داشت. چنانکه پیش از این اشاره شد، مجموعه همسفران به چهار گروه پژوهشی تقسیم می‌شدند. از سوی دیگر، هریک از همسفران، مسئولیتی اجرایی را نیز بر عهده داشت. ۱۴ نفر از اعضا، شامل هفت آشپز و هفت کمک آشپز، مسئولیت تدارک غذا را بر عهده داشتند تا گروه در طول روز برای پیدا کردن رستوران فرصتی از دست ندهد. یک گروه هفت نفره، مسئولیت مطالعات شهرها و راهنمایی مسیرها را در طول سفر برعهده داشت. شش نفر دیگر، مسئولیت بروز کردن روزنامه اینترنتی سفر را داشتند که گزارش روزانه رویدادهای سفر را مستندسازی و منتشر می‌کرد. دو نفر از اعضا به‌عنوان جمع‌دار اموال، سه نفر به‌عنوان کارگزار و یک نفر به‌عنوان حسابدار، مسئولیت پشتیبانی را برعهده داشتند. دو نفر مسئول میان‌وعده بودند. دو نفر از همسفران، به‌عنوان عکاس و فیلمبردار وظیفه مستندسازی سفر را پذیرفته بودند، یک نفر بحث‌های علمی و فرهنگی را ضبط می‌کرد و یکی از دوستان مسئولیت آرشيو کردن عکس‌ها را داشت. یک نفر مسئولیت آرشيو کتاب‌ها و اسناد خریداری شده در سفر را برعهده داشت. سه نفر از دوستان، تحت عنوان گروه فرهنگی، مسئولیت مدیریت فرهنگی، برگزاری مراسم و بحث‌های آزاد را عهده دار بودند. یک نفر از همسفران مسئول گروه‌های پژوهشی بود، یک نفر مسئول جریمه‌ها بود و سه نفر کمیته قضاوت را تشکیل می‌دادند، یک نفر پزشک گروه بود، پنج نفر اعضای کمیته سفر بودند و بالاخره یک نفر نیز مسئولیت کل سفر را برعهده داشت. این مجموعه تحت راهنمایی آقای دکتر منصوری و خانم دکتر جوادی مدیریت می‌شدند. اگر مجموع ارقام بالا را محاسبه کنید، به وضوح مشخص می‌شود که ماحصل فعالیت‌های این گروه چهل نفری، بیش از جمع جبری تعداد اعضا می‌شد.

What

دستاوردهای پژوهشی این سفر که از این پس به تدریج در اختیار علاقمندان به پژوهش بر روی تمدن‌های شرقی و به‌ویژه هندوستان قرار خواهد گرفت، مجموعه‌ای از ۴۰ مقاله پژوهشی است. هریک از همسفران، با توجه به سوابق و علایق خود، از پیش از سفر موضوعی را برای تحقیق برگزیدند و